

a barokní češtiny, jež dnes obsahuje přes milion excerpčních lístků a v budoucnosti poslouží jako základ slovníku střední češtiny. Autor vzpomínky, vedoucí oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český v době Stichova opakovaného naléhání, aby se dělalo něco s lexikem střední doby, vypovídá: „[...] nebýt Sašovy pro mne nepříjemné neodbytnosti, nikdy by tento projekt patrně nevznikl [...]. Troufám si tedy tvrdit, že svým způsobem můžeme Madlu [*Lexikální databázi humanistické a barokní češtiny*, pozn. R. D.] považovat za Stichovo posthumní spoludílo.“

Na závěr bychom chtěli poděkovat Archivu České televize, Archivu Českého rozhlasu, Literárnímu archivu Památníku národního písemnictví, Archivu Univerzity Karlovy, oddělení onomastiky ÚJČ AV ČR, Aleně A. Fidlerové, synům K. Hausenblase, Jakubu Krčovi, Martině Šmejkalové a Josefu Vintrovi za součinnosti při opatrování archiválií.

Spojení hluboké erudice s neokázalou noblesou a vnitřní pokorou, spojení excelentní vědy s vysokými mravními nároky, s opravdovou úctou ke studentům a kolegům a s vášnivou oddaností k oboru a k učitelství je trvale inspirujícím mementem pro současníky profesorů Šmilauera, Hausenblase a Sticha i pro všechny, kdo se k nim vztahují jako jejich následovníci.

Zahraníční učitelé češtiny opět v Praze

Markéta Schürz Pochylová,
Ústav slavistiky Vídeňské univerzity

marketa.schuerz.pochylova@univie.ac.at

V minulém roce se v Praze konalo již 15. setkání učitelů u krajanů a lektorů českého jazyka a literatury, kteří působí v zahraničí. Jak je možné dohledat i na stránkách Domu zahraniční spolupráce (DZS), na univerzitách pracuje 35 lektorů českého jazyka a české literatury a u krajanských komunit je 13 učitelů. Protože lektori a učitelé češtiny vykonávají své povolání téměř po celém světě, byla tato slavnostní událost 24. srpna 2023 v prostorách Domu zahraniční spolupráce jedinečnou příležitostí, jak se zase po roce osobně setkat, sdělit si novinky z profesního i osobního života, jak obohatit sebe i své kolegy. Přestože výměna zkušeností a vzájemná inspirace probíhá celoročně díky moderním technologiím, osobní kontakt je stále nenahraditelný. I proto se do Prahy sjeli účastníci z velmi vzdálených destinací, aby si nenechali ujít neopakovatelný zážitek setkávání, diskusí a vzájemné inspirace.

V Domě zahraniční spolupráce se můžeme navíc setkat i s těmi, bez jejichž podpory by působení v zahraničí nebylo možné. Mám na mysli hlavní organizátory setkání DZS spolu s pracovníky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), také zástupce Ministerstva zahraničních věcí (MZV) a mnoho dalších významných institucí a hostů. Jelikož jsou učitelé u krajanů a lektori do ciziny vysíláni v rámci Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí, je aktivní zapojení výše zmíněných institucí

klíčové. Nesmíme opomenout ani bývalé lektory, bohemisty sympatizující s propagováním češtiny v zahraničí. Nedílnou součástí všech setkání jsou významní bohemisté z různých univerzit a vědeckých pracovišť z České republiky i ze světa. A protože je třeba zachovat kontinuitu a kvalitu všech zavedených lektorátů, někdy dokonce založit lektorát nový, zasedají tito významní odborníci v komisích pro výběr nových lektorů češtiny a učitelů u krajanů nebo se podílejí na vzniku časopisu *Krajiny češtiny*.

Vřelé poděkování patří hlavním organizátorům z DZS, kterým se i tento rok podařilo sestavit inspirativní program. Po úvodních zdavicích zástupců různých institucí a vzácných hostů nás **Alžběta Havlínová**, vedoucí oddělení výuky češtiny a vzdělávání z ústředí organizace Českých center, seznámila s aktivitami Českých center v zahraničí. Vídeňská bohemistika, kde působím, také úzce a dlouhodobě spolupracuje s Českým centrem ve Vídni, proto jsem uvítala, že se tyto významné kulturní instituce, s jejich rozsáhlou činností, připomněly i v hlavním programu.

Přednáška **Lucie Slavíkové-Boucher**, předsedkyně spolku Česká škola bez hranic, o aktivitách a projektech České školy bez hranic informovala například o překladatelské soutěži pro děti krajanů. Je obdivuhodné, že i malé děti ve věku šest až deset let si troufily překládat českou literaturu. Zdá se, že začít s překládáním je možné již v útlém věku a že je to vlastně velice přirozená schopnost a potřeba bilingvních či vícejazyčných mluvčích. Mimochodem, stát se výborným překladatelem by mohl být jeden z dosažitelných cílů našich absolventů bohemistiky. Dopolední blok uzavřela **Irena Čajková**, působící na Univerzitě v Chicagu a na České škole T. G. Masaryka na předměstí Chicaga, která se na překlady podívala z hlediska hodnotitele. Myslím, že oba příspěvky byly pro posluchače velmi přínosné, protože každý učitel češtiny v zahraničí se s problematikou překladu musí nějakým způsobem vypořádat.

V odpoledním bloku mě doslova nadchla přednáška **Iva Dokoupila**, z neziskové a humanitární organizace Člověk v tísni, o Banátu. Dozvěděli jsme se mnoho o historii této jedinečné české enklávy v Rumunsku, také o projektech, které mohou pomoci zachovat tento český kulturní klenot v nejryzejší možné podobě i pro další generace. Některé z projektů se už povedlo zrealizovat díky velmi aktivní skupině dobrovolníků, učitelů u krajanů¹ a příslušníků neziskových organizací. Skvěle se jim daří konkretizovat v praxi teoretické myšlenky Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

Z potřeby zachování nehmotného i hmotného kulturního dědictví v Banátu bude třeba zdokumentovat a vědecky prozkoumat místní starobylost formu českého jazyka, zaznamenat dostupné projevy ústní lidové slovesnosti, od říkadel, básniček, přirovnání až po pohádky, legendy a vzpomínky místních obyvatel. Pozornost si zaslouží také znalost řemesel a specifických výrobních postupů, materiálů, kulinařských receptů, historických oděvů, krojů. Můžeme jen obdivovat a připomínat si, jak banátští předkové žili v souladu s přírodou, v rytmu ročních období a náboženských svátků. Ve fázi realizace jsou již mnohé projekty stavební, např. šetrná obnova původní místní starobylé architektury.

¹ Mezi přední organizátory kulturních akcí v Banátu patří Klára Jichová a Alexandr Gajdzica, učitelé u krajanů.

Dobrovolníci v Banátu nehledí pouze do minulosti, ale jde jim také o rozvoj regionu a o pomoc vesnicím a jejich obyvatelům dnes. Palčivou otázkou zůstává odchod mladé generace za prací do měst. Jednou z možností, jak udržet stávající obyvatele ve vesnicích a motivovat mladou generaci, aby neodcházela do měst, je tzv. šetrný turismus. Spočívá v tom, že se turista, který chce dobře poznat krásy Banátu, ubytuje přímo ve vybrané rodině, ochutná místní kuchyni, koupí si výrobky různého druhu od místních obyvatel, a tímto způsobem finančně podpoří konkrétní komunitu.

Naši banátští dobrovolníci a učitelé u krajanů splynuli se zdejším společenstvím natolik, že dokonce organizují kulturní festival *Festival Banát*, který si už po 12 ročnících získává stále více návštěvníků. Vydávají také knihy o Banátu, informují o něm na sociálních sítích a v médiích. Velice oceňuji, že čeští pracovníci v Banátu kladou důraz také na ekologii, udržitelnost, že přinášejí např. poznatky o ochraně přírody, o nutnosti úklidu veřejných prostor, o možnosti využít překrásnou okolní přírodu k rekreaci, ke sportu. Klub českých turistů v Banátu vyznačil už 160 km pěších tras a vydal novou turistickou mapu.² Umím si představit, že to přivede do oblasti nové turisty nejen z České republiky. Přeji všem zúčastněným, aby se našla správná míra mezi zachováním starého, tradičního a propagací nového, např. turismu, udržitelného zemědělství. V podobném smyslu navázali spolupráci zástupci hnutí Brontosaurus a představili dobrovolnické projekty na podporu srbské části Banátu.

Závěrečná přednáška patřila výtvarnici a autorce komiksů **Lucii Lomové**, která nás nechala nahlédnout do své tvorby. Mnohé z nás jistě motivovala k tomu, že díky komiksům můžeme obohatit výuku jak dětí krajanů, tak praktických výukových hodin dospělých na univerzitách.

15. setkání lektorů opět splnilo svůj hlavní cíl, potkat se, podpořit se, informovat se vzájemně o nových zkušenostech, metodách a nápadech, dodat si kuráž realizovat naše představy o propagaci češtiny v zahraničí. Předpokládám, že se nebudu mýlit, když za nás za všechny řeknu, že se už těšíme na příští rok do Prahy³.

² Podrobné informace o Banátu jsou dostupné z <<https://banat.cz/poznejte-banat>>.

³ GAJDZICA, Alexandr. 14. společné setkání učitelů u krajanů a lektorů češtiny v zahraničí. *ČJL*, 74, 2023–2024, s. 251–252. HERRMANNOVÁ, Hana. Působení učitele češtiny v rumunském Banátu v letech 2009–2016. *ČJL*, 68, 2017–2018, s. 26–32.